

Os mártires de carral a escena

Mario Gallego Rei

Acto de presentación do libro *Poemario dos Mártires* na vila de Carral

Os actos conmemorativos que anualmente se celebran na vila de Carral lembran a execución de doce oficiais o 26 de abril de 1846. Con ela, pechábase simbolicamente a aventura iniciada o 2 de abril do mesmo ano en Lugo, cando un rexemento do exército se levantou contra o goberno. No vello cemiterio de Paleo quedaron doce tumbas que testemuñaban o fracaso, a derrota e tamén a crueldade do capitán xeneral Villalonga, que non quixo agardar o indulto solicitado á raiña. Pero a derrota non significou o esquecemento. Quen lembra hoxe, quen fala hoxe de Villalonga ou dos membros daquel tribunal ruín que ditou a morte dos oficiais? O silencio acredita a desmemoria. En cambio, todos os anos mans anónimas deixan sobre aquelas sepulturas de Paleo ramiños de flores e de fiúncho silvestre. Para eles, os Mártires de Carral, non hai esquecemento porque viven na memoria colectiva.

Paralelamente ao proceso conspiratorio que deu lugar ó levantamento, comezou a agromar en Santiago un movemento político-cultural de

carácter galeguista. Dende 1840 e ao amparo das liberdades políticas foise constituíndo un grupo de universitarios, liderados por Antolín Faraldo, que foron os primeiros en conciliar romanticismo e galeguidade.

Esta xeración de homes e mulleres -a xeración de 1848- fundaron dúcias de xornais e foi a primeira en tomar conciencia de que a galeguidade era un concepto cultural que nos diferenciaba e nos singularizaba. Non lles deu tempo a desenvolver o seu pensamento, retomado polas seguintes xeracións ata construír unha interpretación identitaria de Galicia, con base étnico-cultural, que constituíu máis tarde o eixo central do discurso rexionalista e finalmente nacionalista.

Moitos escritores encheron os papeis de palabras, en poesía ou en prosa, que tentaron desenvolver as causas, o proceso e as consecuencias que desembocaron nos fusilamentos sinalados. No ano 2013, baixo a mirada da "Asociación Cultural e Teatral Abril de Lume e Ferro" de Carral, e como unha actividade

máis, presentouse o "Poemario dos Mártires", como un xeito máis de entender os sucesos históricos e o agromar dos desexos que viñeron logo como consecuencia daqueles feitos.

Este poemario está en relación coa obra de teatro de Manuel María "Abril de Lume e Ferro" (1975) que, dende hai 19 anos, se vén representando por veciños e veciñas do propio concello de Carral, xa que tres poemas da referida obra forman parte del e son musicados polo grupo "A Quenlla" na mesma representación. A referida obra teatral, que non só é un alegato contra o fusilamento de militares en Carral, contén varias poesías, incluso unha recollida do libro "As nús do vento ceibe".

É xa tempo de erguer a liberdade
de saír dese noxo e dese abismo
para poñer en auto a dignidade,
a ira, a rebelión, o inconformismo.

É tempo preciso para se alzar,
de enterrar dunha vez a tiranía
e erguer a nosa fe como un cantar
para tragar a pureza e a alegría.

É o tempo do combate, do cramar,
da afirmación enteira máis vanil.
É o tempo do incendio abrasador
baixo este ceo purísimo de abril.

É tempo de ofrendar a propia vida,
de vestir o uniforme de soldado.
É tempo de ir coa fronte erguida
para facer un mañán esperanzado.

Abril fixo xurdir rosas vermellas,
toxos amás e estirpos feridores.
É tempo de gadañas e de rellas;
de seiturar a traición ós traidores.

Galicia é, dende agora, chama acesa, un agromar de mapoulas a frorir; unha fouce xigante, unha promesa; unha vontade absoluta de porvir.

Galicia é o empeño máis fermoso, o pulo trascendente máis cabal; un ideal vivo, virxe e poderoso; unha desperta conciencia comunal.

Este é tempo de loita, de xenreira. É tempo de semente e de colleita. ¡O tempo de que agrome a primavera para levantar á Terra tan maltreita!

(ortografía arixinal)

Manuel María foi, polo tanto, o prototipo das persoas que loitaron durante a súa vida por manter acceso aquel lume político-social dos militares entre Lugo e Carral, a partir do seu compromiso total co ser humano, coa súa realidade social, política e con Galicia. É o poeta e dramaturgo que mellor representa a conciencia da nosa terra, na súa dimensión cultural, política, de achegamento á terra, ás súas xentes e ás súas cousas, mesmo entendemos que é a conciencia inquebrantable co noso idioma. Manuel María é o poeta de Terra Chá, pero tamén é o poeta do amor, poeta de mil formas e de cen mil temas.

Trátase, desde os primeiros novecentistas, de propor dende o teatro unha dobre reivindicación: por unha parte a dignificación da lingua oral e, pola outra, da implantación do propio teatro como tribuna social e popular. No teatro de Manuel María percíbense influencias literarias diversas: de "ghetto" literario, ousadía, marcado polo asolamento e o intuitivismo. Non hai no seu teatro actitudes dogmáticas. Hai, por outra parte, experimentalismo e unha certa constante populista de raíz lorquiana e oteriana nos primeiros tempos, tendencia que se

vai xestualizando, contextualizada en motivos sociopolíticos, sobre todo nas últimas obras.

En "Abril de Lume e Ferro" deixou unha obra aberta e analítica, chea de matices de todo tipo que amosa un momento histórico cunha duración en escena de pouco máis de trinta minutos, o resto da obra representada pola Asociación Cultural e Teatral de Carral, ata chegar aos 110, é un achegamento do seu director, Mario Gallego, coa conformidade do propio Manuel María. O que se fixo foi procurar o seguimento do escritor chairego, engadindo máis tempo de acción

histórica e conciencia popular, dando unha resposta didáctica para que a xente de hoxe entenda a mensaxe integradora de Manuel María e, pouco a pouco, vaia agromando a partir deses feitos históricos.

Poesía e teatro van unidos para recoller a atención dos presentes e que interioricen os valores que foron amosando a chamada Revolución do 46 e, mesturada nela, os Mártires de Carral. Este proceso escénico, teatral e poético é a orixe da propia "Asociación Cultural e Teatral Abril de Lume e Ferro", que recolle o seu nome da obra de Manuel María.

Monumento aos Mártires de Carral nesta localidade